

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W TORUNIU**

**PROGRAM EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA
W NADLEŚNICTWIE RYTEL
NA LATA 2020-2029**

Akceptuję:

**Nadleśniczy
Nadleśnictwa Rytel**
Zbigniew Łącki
Zbigniew Łącki

*Nadleśniczy
Nadleśnictwa Rytel*

Zatwierdzam:

Bartosz Michał Bazela
Bartosz Michał Bazela

*Dyrektor
Regionalnej Dyrekcji
Lasów Państwowych w Toruniu*

Nadleśnictwo Rytel, 02.01.2020 r.

Spis treści:

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne PROGRAMU.
2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w latach poprzednich.
3. Ustalenia (Protokół z pierwszego posiedzenia) KOMISJI programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel.
4. Charakterystyka walorów edukacyjnych nadleśnictwa.
5. Obiekty edukacji leśnej nadleśnictwa.
6. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów.
7. Partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa.
8. Wydawnictwa edukacyjne o Nadleśnictwie Rytel.
9. Plany roczne działalności edukacyjnej.
10. Sprawozdawczość roczna.
11. Załączniki: Protokoły z posiedzeń Komisji i listy obecności.

Opinia na temat
„Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie RYTEL
na lata 2020-2029”

DR.7161.6.2020

Przedłożony do zatwierdzenia dokument pt. „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie RYTEL na lata 2020-2029” został opracowany w Nadleśnictwie RYTEL przy udziale (społeczno-leśnej) Komisji Programu powołanej przez nadleśniczego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie wytycznymi zawartymi w Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego LP z 9.05.2003 r. W Programie wymieniono podstawowe cele działalności edukacyjnej Lasów Państwowych (zawarte w ww. Zarządzeniu nr 57 DGLP z 2003 r.), a mianowicie:

- 1) upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym i zrównoważonej gospodarce leśnej,
- 2) podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu,
- 3) budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników.

Nadleśnictwo RYTEL prowadzi działalność edukacyjną skierowaną głównie do społeczności zamieszkującej obszar Borów Tucholskich, w tym takich miejscowości jak: Chojnice, Brusy i Rytel. W sezonie urlopowym z oferty edukacyjnej nadleśnictwa korzystają grupy zorganizowane i osoby indywidualne wypoczywające w tej części Borów Tucholskich. Łączna, średnioroczna frekwencja w różnych formach edukacji oscyluje w granicach 7 tys. osób.

W działalność edukacyjną nadleśnictwa angażują się pracownicy biura oraz terenowa Służba Leśna: leśniczowie i podleśniczowie. Nadleśnictwo uczestniczy w lokalnych wydarzeniach edukacyjnych (festynach, akcjach, publikacjach). Począwszy od 2018 r. prowadzi spektakularne – cieszące się dużym zainteresowaniem i frekwencją – społeczne akcje sadzenia lasu na terenach leśnych zniszczonych przez nawałnicę w sierpniu 2017 r.

W działalności edukacyjnej nadleśnictwa wykorzystywane są różne obiekty, w tym izba edukacyjna, wiata i leśna ścieżka dydaktyczna w Klosnowie. Nowym obiektem wpisującym się w ofertę edukacyjną i promocyjną nadleśnictwa jest wieża widokowa na terenie po klęskowym w Leśnictwie Młynki.

Na niwie edukacyjnej Nadleśnictwo Rytel aktywnie współpracuje z samorządami, szkołami, parkami krajobrazowymi oraz organizacjami pozarządowymi i mediami (radio, prasa, TV).

Przedłożony „Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie RYTEL na lata 2020-2029” – pod względem merytorycznym i formalnym – opiniuję pozytywnie. Uwzględnia on w szerokim zakresie realną sytuację kadrową, ekonomiczną i społeczną nadleśnictwa oraz wynikające stąd potrzeby budowania i utrzymywania dobrych relacji ze społeczeństwem, jak również planowania i prowadzenia działań profilaktycznych o znaczeniu informacyjnym, edukacyjnym i wychowawczym.

Sporządził: *Tadeusz Chrzanowski*
Toruń, 12 lutego 2020 r.

Główny Specjalista Służby Leśnej
- kierownik Zespołu ds. Komunikacji Społecznej

T. Chrzanowski
Tadeusz Chrzanowski

Akceptuję!
DYREKTOR
Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Toruniu
Bartosz Michał Bazela
12.02.2020

SKŁAD KOMISJI EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA:

1. Mariusz Brunka, zastępca nadleśniczego – przewodniczący
2. Tomasz Orzłowski, inżynier nadzoru – członek
3. Adrian Talaśka, specjalista SL ds. stanu posiadania i mapy numerycznej – członek

Zaproszeni goście do prac w Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa:

4. Tadeusz Chrzanowski, koordynator edukacji leśnej – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu
5. Zbigniew Gierszewski, prezes – Zaborskie Towarzystwo Naukowe
6. Maria Galińska, dyrektor – Szkoła Podstawowa w Rytlu
7. Piotr Rynka, nauczyciel – Szkoła Podstawowa w Charzykowach
8. Marek Pałaszynski, prezes – Liga Ochrony Przyrody Oddział Powiatowy Chojnice
9. Grażyna Jaszewska, starszy specjalista ds. edukacji – Zaborski Park Krajobrazowy
10. Michał Drejer, dziennikarz – Radio Weekend FM

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne edukacji leśnej.

Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie sporządza się na podstawie Zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 roku w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych.

Edukacja leśna społeczeństwa jest zadaniem Lasów Państwowych wynikającym z założeń „Polityki Leśnej Państwa” (1997 r.) i przyjętych „Kierunków rozwoju edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych” (2003 r.). W Nadleśnictwie Rytel organizację i zasady prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa opisano w Zarządzeniu nr 1/2020 Nadleśniczego Nadleśnictwa Rytel z dnia 07.01.2020 roku.

Staża i powszechna edukacja leśna ma na celu:

1. Upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej;
2. Podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu;
3. Budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Cele edukacji leśnej należy realizować w oparciu o następujące treści:

1. Budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych;
2. Produkcyjne i pozaprodukcyjne znaczenie lasu;
3. Zagrożenia i ochrona lasów;
4. Ochrona przyrody;
5. Rola leśnika w gospodarowaniu zasobami przyrody.

PROGRAM jest aktem wykonawczym, wprowadzającym do praktyki zawodowej leśników planowe działania edukacyjne. Jest tworzony w nadleśnictwie, a jego autorzy skupili swoją uwagę na zagadnieniach najistotniejszych z punktu widzenia Lasów Państwowych.

Przedsięwzięcia, które program zakłada do realizacji nie powodują „wyręczenia” instytucji powołanych do powszechnej, formalnej edukacji społeczeństwa. Przewiduje się jednak ścisłą z nimi współpracę. Przy opracowywaniu Programu nadleśnictwo współpracowało z lokalnymi podmiotami działającymi na polu edukacji ekologicznej społeczeństwa. Program sporządzony jest na okres 10 lat, w terminie korespondującym z obowiązującym Planem Urządzenia Lasu. Przed przystąpieniem do prac nad Programem nadleśniczy swoją decyzją powołał Komisję Programu Edukacji Leśnej, która jest organem doradczym i opiniodawczym w sprawach Programu.

„Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie” określa zakres i zadania edukacji realizowane na poziomie nadleśnictwa uwzględniając lokalne warunki, potrzeby, ale także możliwości finansowe i kadrowe nadleśnictwa.

Na zdjęciu: Budynek biura Nadleśnictwa Ryteł z salą narad wyposażoną w sprzęt multimedialny, wykorzystywaną także jako miejsce do prowadzenia edukacji leśnej. Fot. Tomasz Orzlowski

2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w latach poprzednich.

Edukacja leśna w Nadleśnictwie Rytel prowadzona jest od 1996 roku. To właśnie w tym roku powstał pomysł utworzenia Leśnej Ścieżki Dydaktycznej „Klosnowo” na potrzeby edukacji leśnej społeczeństwa. W 1997 roku powstało pierwsze wydawnictwo edukacyjne Nadleśnictwa Rytel, do wydania którego nadleśnictwo pozyskało - jak się później okazało - nieodzownego partnera w edukacji leśnej tj. Harcerskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Funce. Wydawnictwem tym był folder opisujący „Leśną ścieżkę dydaktyczną Klosnowo”. W roku 2000 już jako wspólny projekt Nadleśnictwa Rytel i HCEE w Funce powstała „Przyrodnicza ścieżka edukacyjna” Las Wolność” wraz z folderem. Należy rozważyć odnowienie tej ścieżki z uwagi na urokliwy charakter miejsca. Obecnie uczestnicy obozów i warsztatów organizowanych przez HCEE w Funce są znaczącą grupą odbiorców edukacji leśnej prowadzonej przez Nadleśnictwo Rytel.

W roku 2004 zaadoptowano dwa pomieszczenia w starej wyłuszczeniarni nasion i utworzono w nich „Leśną izbę edukacyjną”. Izba ta składa się z dwóch pomieszczeń: sali zajęciowo-wystawowej oraz pracowni edukacji leśnej. W roku 2006 rozpoczęto tworzenie dwóch punktów edukacji leśnej: przy starej wyłuszczeniarni nasion oraz przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Rytle – co stanowi dobrą bazę edukacyjną na miejscu w szkole, umożliwia przekazanie tematyki związanej z gospodarką leśną samodzielnie przez nauczyciela.

Poza edukacją leśną prowadzoną na ścieżkach nadleśnictwo od roku 1996 bierze udział w różnego rodzaju formach zajęć edukacyjnych takich jak: konkursy i turnieje wiedzy organizowane przez nadleśnictwo lub inne podmioty, lekcje terenowe, spotkania z leśnikiem w szkole, warsztaty edukacyjne, ekspozycje dotyczące gospodarki leśnej. Przykładem takiej działalności edukacyjnej nadleśnictwa może być Gminny Konkurs Ekologiczny, partnerami w tym projekcie edukacyjnym są między innymi szkoły, Zaborski Park Krajobrazowy oraz Park Narodowy „Bory Tucholskie”.

W ostatnich latach nadleśnictwo podjęło współpracę o charakterze edukacyjnym z różnymi instytucjami i stowarzyszeniami takimi jak Zaborskie Towarzystwo Naukowe i Liga Ochrony Przyrody.

W 2012 roku dwukrotnie rozbudowano ilość miejsc postoju pojazdów, co w większości było finansowane ze źródeł zewnętrznych. Miejsca postoju zostały wyposażone w tablice edukacyjne. Tablice te znajdują się miejscach postoju położonych przy głównych ciągach komunikacyjnych i są w wersji dwujęzycznej.

W 2015 roku przy Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie pobudowano wiatę edukacyjną mogącą pomieścić ok. 40 osób. Była to istotna inwestycja, gdyż do tej pory w razie niepogody trudno było przeprowadzić zajęcia z większą grupą osób a tym bardziej miło zakończyć je ogniskiem.

Na zdjęciu: Nadleśnictwo Rytel - wiatka edukacyjna z miejscem na ognisko wraz z tablicą zielonych punktów kontrolnych przy Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie. Fot. archiwum

Także w 2015 roku przy siedzibie nadleśnictwa, w bogatym gatunkowo wydzieleniu leśnym, utworzono botaniczną ścieżkę dydaktyczną z opisami gatunków roślin. W wyniku nawałnicy ścieżka w sierpniu 2017 roku została zniszczona, aktualnie planowana jest jej odbudowa.

W 2016 roku otworzono galerię zdjęć z pracy starej wyłuszczeni nasion. Galeria będąca wystawą stałą znajduje się w starej remizie przy Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie. Galeria wyposażona jest w tablice edukacyjne w wersji dwujęzycznej, po polsku i angielsku.

W związku z klęską żywiołową z 11 sierpnia 2017 r., która zniszczyła ponad 60% drzewostanów Nadleśnictwa Rytel, nadleśniczy wprowadził zarządzenie zawieszające „prowadzenie działalności edukacyjnej wynikającej z Programu Edukacji Leśnej” ..., do czasu usunięcia skutków huraganu w stopniu zapewniającym bezpieczeństwo korzystania z obiektów wykorzystywanych do edukacji” społeczeństwa.

W 2018 roku działalność edukacyjna została ograniczona, natomiast w kolejnym roku zrealizowano liczne akcje społecznego sadzenia lasu np. z uczniami, strażakami, samorządowcami oraz osobami zainteresowanymi, przywróćmy las po klęsce 100-lecia, nie ma lipy w Rytle, jedno dziecko, jedno drzewo. Prezydent RP Andrzej Duda wraz z małżonką zainicjował akcję #sadziMY las. W akcji uczestniczyło około 1300 osób, w tym administracja samorządowa, żołnierze Wojska Polskiego i Wojsk Obrony Terytorialnej, funkcjonariusze Straży Granicznej, harcerze, studenci, członkowie LOP oraz leśnicy. W Leśnictwie Jakubowo 26 i 27 kwietnia 2019 roku posadzono 100 ha nowego lasu.

W 2018 roku pobudowano wieżę widokową usytuowaną przy drodze krajowej nr 22 koło miejscowości Rytel, gdzie można zobaczyć rozległy widok na obszar pokłęskowy, który uzmysławia skalę zniszczeń i ogrom pracy do wykonania przy sadzeniu nowego pokolenia lasu.

Na zdjęciu: Wieża widokowa w Leśnictwie Młynki na terenie pokłęskowym służy edukacji leśnej społeczeństwa.
Fot. Tadeusz Ropiński

Na zdjęciu: Prezydent RP Andrzej Duda wraz z małżonką, Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Andrzej Konieczny i Dyrektor Regionalny Lasów Państwowych w Toruniu Bartosz Bazela podczas akcji #sadziMY.
Fot. archiwum Nadleśnictwa Rytel

Na zdjęciu: Akcja „Rośniemy razem z lasem”, w tle fragment pozostawionego lasu po nawałnicy.
Fot. archiwum Nadleśnictwa Rytel

Począwszy od roku 1996 roku działalność edukacyjna prowadzona przez Nadleśnictwo Rytel była rozbudowywana. Obecnie planuje się dostosować i uatrakcyjnić ofertę dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Frekwencja roczna w edukacji utrzymuje się na poziomie około 7 tys. osób, (bez festynów) przy liczbie około 180 zajęć, spotkań i projektów.

W 2019 roku dzięki Fundacji ENEA, która sfinansowała realizację Projektu: Zielonych Punktów Kontrolnych wykonano prospołeczne działania na ścieżce edukacyjnej Klosnowo. Pragniemy zaznaczyć, iż cieszymy się z wykonanego przedsięwzięcia, które wspiera rozwój lokalny, zapewne przyczyni się do zwiększenia ilości odwiedzających nas turystów oraz poprawi wizerunek prowadzonej edukacji przyrodniczo – leśnej przez nasze nadleśnictwo.

Na zdjęciu: Witold Prabucki przy Zielonym Punkcie Kontrolnym
usytuowanym obok Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie. Fot. Tomasz Orzłowski

Edukacja leśna prowadzona jest przez pracowników nadleśnictwa Rytel. Działalność edukacyjna finansowana jest z różnych źródeł. Poza środkami własnymi nadleśnictwo korzystało z dotacji WFOŚiGW w Toruniu i Gdańsku, budżetu państwa oraz NFOŚiGW.

Podsumowanie działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Rytel za lata 2007-2019

Tabela. Liczba realizowanych zajęć oraz frekwencja

Rok	Liczba zajęć	Frekwencja
2007	159	7642
2008	205	10620
2009	191	9064
2010	224	9617
2011	169	8967
2012	204	9093
2013	136	8375
2014	181	6154
2015	191	7394
2016	107	5032
2017	188	1234
2018	188	1554
2019	148	10897
Razem	2291	95643

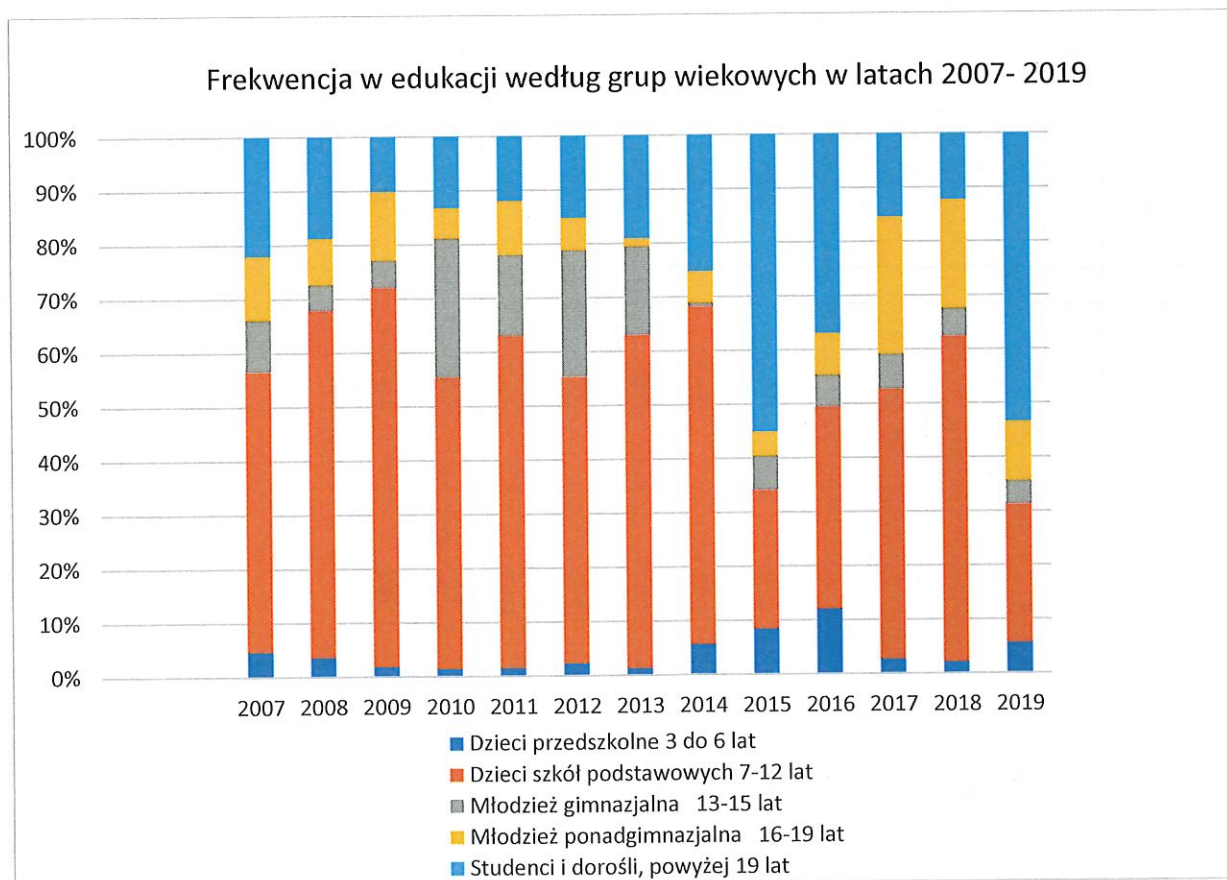

Tabela. Formy edukacji i frekwencja

Rok	Liczba uczestników								Razem
	Zajęcia terenowe i wycieczki z przewodnikiem.	Zajęcia w izbie edukacji leśnej, świetlicy nadleśnictwa	Spotkania z leśnikiem w szkołach.	Spotkania edukacyjne z leśnikiem poza szkołą.	Konkursy leśne.	Akcje edukacyjne, imprezy okolicznościowe	Wystawy edukacyjne	Inne, np. festyny, targi itp..	
2007	1061	1270	1198	62	290	260	1501	2000	7642
2008	3099	290	463	125	220	589	2834	3000	10620
2009	2586	833	510	90	310	848	1387	2500	9064
2010	3069	1762	447	124	160	670	1385	2000	9617
2011	2196	1700	205	44	320	650	332	3520	8967
2012	2476	1950	370	62	196	830	709	2500	9093
2013	961	1575	237	78	420	720	584	3800	8375
2014	895	1652	232	100	100	685	490	2000	6154
2015	894	817	167	0	220	1500	796	3000	7394
2016	655	443	110	0	95	570	159	3000	5032
2017	459	301	107	63	110	194	0	0	1234
2018	459	301	107	63	110	514	0	0	1554
2019	1446	1462	163	149	180	3177	320	4000	10897

Tabela. Pracownicy Nadleśnictwa Ryteł angażujący się w działalność edukacyjną

Rok	Stanowisko / ilość osób						
	Nadleśniczy	Inżynier nadzoru	Specjalista służby leśnej	Leśniczy, podleśniczy	Strażnik leśny	Razem	
2007			2	17	2	21	
2008			4	9	2	15	
2009	1		2	8	2	13	
2010	1		3	8	2	14	
2011	1		3	7	2	13	
2012	1		4	5	2	12	
2013	1		3	9	2	15	
2014		1	4	5	2	12	
2015		1	3	4	2	10	
2016		1	1	4	2	8	
		Zastępca nadleśniczego	Inżynier nadzoru				
2017		1	1	3	6	2	13
2018	1	1	2	3	6	2	15
2019	1	2	3	3	14	4	27

Tabela. Wydatki na działalność edukacyjną

Rok	Źródło finansowania (tys. zł)		Ogółem wydatki (tys. zł)
	środki własne nadleśnictwa	środki zewnętrzne	
2007	17,5	10	27,5
2008	12,1		12,1
2009	12,7		12,7
2010	24,7		24,7
2011	24		24
2012	14,8		14,8
2013	19,7		19,7
2014	93		93
2015	25		25
2016	22		22
2017	24,4		24,4
2018	205,1		205,1
2019	133,1	14	147,1
Razem	628,1	24	652,1

3. Ustalenia Komisji programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel.

Dnia 5 listopada 2019 roku w siedzibie Nadleśnictwa Rytel odbyło się spotkanie Komisji programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwa Rytel.

W skład komisji weszli:

1. Mariusz Brunka, zastępca nadleśniczego – przewodniczący
2. Tomasz Orzłowski, inżynier nadzoru – członek
3. Adrian Talaśka, specjalista SL ds. stanu posiadania i mapy numerycznej – członek

Zaproszeni goście do prac w Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa:

4. Tadeusz Chrzanowski, koordynator edukacji leśnej – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu
5. Zbigniew Gierszewski, prezes – Zaborskie Towarzystwo Naukowe
6. Maria Galińska, dyrektor – Szkoła Podstawowa w Rytlu
7. Piotr Rynka, nauczyciel – Szkoła Podstawowa w Charzykowach
8. Marek Pałaszyński, prezes – Liga Ochrony Przyrody Oddział Powiatowy Chojnice
9. Grażyna Jaszewska, starszy specjalista ds. edukacji – Zaborski Park Krajobrazowy
10. Michał Drejer, dziennikarz – Radio Weekend FM

Na spotkaniu sformulowano następujące założenia do tworzonego Programu:

1. Program edukacji leśnej skierowany będzie w głównej mierze do: dzieci, młodzieży i nauczycieli lokalnych szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich i wyższych, emerytów i rencistów, pracowników samorządowych, turystów przebywających na terenach naszego nadleśnictwa oraz lokalnej ludności.
2. Edukacja leśna społeczeństwa prowadzona będzie na bazie naturalnych walorów przyrodniczych Nadleśnictwa Rytel, na które składają się m.in. obiekty przyrodnicze objęte ochroną (formalnie udostępnione na potrzeby działalności edukacyjnej) w tym pomniki przyrody, użytki ekologiczne, chroniące zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy.

3. Partnerami nadleśnictwa w edukacji leśnej społeczeństwa mogą być:

- a) lokalne szkoły i przedszkola,
- b) Zaborski Park Krajobrazowy,
- c) Tucholski Park Krajobrazowy,
- d) Park Narodowy „Bory Tucholskie”,
- f) organizacje i stowarzyszenia pozarządowe:
 - o Zaborskie Towarzystwo Naukowe
 - o Liga Ochrony Przyrody
 - o Chorągiew ZHR organizująca na terenie nadleśnictwa letnie obozy
- g) lokalne samorządy,
- h) koła łowieckie,
- i) ośrodki wypoczynkowe zlokalizowane w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa,
- j) media: prasa, radio, telewizja.

4. Edukację leśną społeczeństwa należy prowadzić z wykorzystaniem obiektów edukacyjnych nadleśnictwa, takich jak: leśna ścieżka dydaktyczna Klosnowo, botaniczna ścieżka dydaktyczna przy siedzibie nadleśnictwa, izba edukacyjna w Klosnowie, Szkołka Leśna w Klosnowie. Należy dążyć do pobudowania wiaty edukacyjnej przy siedzibie nadleśnictwa oraz remontu starej Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie w celu jej bezpiecznego udostępniania. Wskazane jest wykorzystanie stron internetowych, facebooka oraz wydawnictw (publikacji, tablic, multimediiów itp.) i innych materiałów edukacyjnych nadleśnictwa, Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych i partnerów w prowadzeniu edukacji.

5. Nadleśnictwo planuje kontynuować udział w cyklicznych imprezach w ramach których można będzie wprowadzić elementy edukacji leśnej, takich jak: np. Rajd Ekoturystyczny, Nordic Walking, rajdy rowerowe, Jarmark Czym Chata Bogata itp.

6. W edukację leśną społeczeństwa zaangażowani będą bezpośrednio w nadleśnictwie następujący pracownicy: kierownik Wyłuszczeni Nasion, inżynier nadzoru, leśniczy szkółkarz, dodatkowo (w razie potrzeby) do pomocy w realizacji programu angażować należy innych pracowników, w tym przede wszystkim właściwych terytorialnie leśniczych.

7. Działalność edukacyjna nadleśnictwa będzie finansowana ze środków własnych Lasów Państwowych. Będą podejmowane starania o pozyskanie na tę działalność środków ze źródeł zewnętrznych np. Funduszy Ochrony Środowiska.

8. Roczne plany działalności edukacyjnej nadleśnictwa oraz analizy ze współpracy oraz pełną sprawozdawczość z działalności edukacyjnej społeczeństwa, nadleśnictwo będzie prowadzić w oparciu o Zarządzenie Dyrektora Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych nr 57/2003. Zestawienia z działalności sporządzane będą corocznie za miniony okres sprawozdawczy.

4. Charakterystyka walorów edukacyjnych nadleśnictwa.

Walory edukacyjne nadleśnictwa, poza obiektami infrastrukturalnymi, opierają się przede wszystkim na obiektach przyrodniczych będących bazą do zajęć terenowych lub pretekstem do poruszania ważnych tematów przyrodniczych.

Na terenie Nadleśnictwa Rytel funkcjonują dwa obszary Natura 2000 wyznaczone na mocy dyrektywy ptasiej:

1. OSO Wielki Sandr Brdy PLB 220001, w skład którego wchodzi leśnictwa Kopernica oraz częściowo Wolność, Turowiec, Funka. Przedmiotami ochrony w obszarze są między innymi bielik, puchacz, włośchatka, dzięcioł czarny, lerka, lelek.
2. OSO Bory Tucholskie PLB 220009 obejmująca pozostałą część nadleśnictwa poza fragmentem leśnictwa Krojanty.

Na mocy dyrektywy siedliskowej wyznaczono także cztery obszary siedliskowe Natura 2000:

1. SOO Sandr Brdy PLH 220026. Przedmiotami ochrony w obszarze są między innymi jeziora lobeliowe, ramienicowe i dystroficzne oraz bory chrobotkowe.
2. SOO Las Wolność PLH 220060. Przedmiotami ochrony w obszarze są między innymi kwaśne buczyny i torfowiska. Obszar obejmuje bukowe lasy porastające Górę Wolność nieopodal Chojnic.

3. SOO Czerwona Woda Pod Babilonem PLH 220056. Obszar położony na terenie Leśnictwa Kopernica obejmuje zbiorowiska wodne i podmokłe położone wzdłuż rzeki Czerwona Woda.

4. SOO Dolina Brdy i Chociny PLH 220058. Obszar położony na terenie Leśnictwa Kopernica obejmuje zbiorowiska wodne i podmokłe położone wzdłuż rzek Brdy i Chociny.

Zaborski Park Krajobrazowy

Park powstał 28.02.1990 roku (Uchwała nr 11/68/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 1990 roku). Początkowo nosił nazwę Chojnicki Park Krajobrazowy. W 1991 roku został przemianowany na Zaborski Park Krajobrazowy (Rozporządzenie nr 1/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 12 stycznia 1991 roku). Powierzchnia jego wynosi 34026 ha, w tym na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Rytel 6419 ha. Park położony jest w północno – zachodniej części Borów Tucholskich na Równinie Charzykowskiej, na południowo – zachodnim skraju województwa pomorskiego.

Tucholski Park Krajobrazowy

Utworzony został 9 grudnia 1985 roku uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy. Jego powierzchnia wynosi 36983 ha, w tym na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Rytel (obręb leśny Rytel) 6744 ha. Park położony jest w granicach dwóch województw: kujawsko – pomorskiego i pomorskiego. Lasy zajmują 86,1% powierzchni parku, a głównym gatunkiem ich drzewostanu jest sosna z niewielką domieszką innych gatunków. Pozostałą część parku stanowią użytki rolne, wody, nieużytki, tereny zabudowane, drogi i inne

Pomniki przyrody

W Nadleśnictwie Rytel wśród pomników przyrody przeważają pojedyncze drzewa (13) oraz grupy drzew (4). Występują także stanowiska roślin chronionych - zimoziołu północnego (2), pełnika europejskiego (1), aleja 11 szt. Brz z porostami nadrzewnymi z rodzaju brodaczka (1), 175 szt. sosen pospolitych w wieku 185 lat (1) oraz stanowisko lęgowe czapli siwej i kruka (1). Ponadto w leśnictwie Wolność znajduje się głaz narzutowy uznany za pomnik przyrody nieożywionej.

Park Narodowy „Bory Tucholskie”

Park narodowy nie leży na terenie nadleśnictwa, jednakże jego bezpośrednie sąsiedztwo może być okazją do podejmowania tematyki tej formy ochrony przyrody w ramach prowadzonej edukacji. Park Narodowy „Bory Tucholskie” posiada Centrum Edukacji Przyrodniczej w Chocińskim Młynie, które ma na celu rozwój zaplecza dydaktycznego, niezbędnego do prowadzenia edukacji przyrodniczej na wysokim poziomie.

Stowarzyszenie Miłośników Historii Gryfa Pomorskiego „Cis” z Męcikała.

Stowarzyszenie z siedzibą w Męcikale, gmina Brusy, zajmuje się popularyzacją wiedzy o działalności Tajnej Organizacji Wojskowej Gryf Pomorski. Z uwagi na fakt, że ostoją partyzantów były lasy, w tym także będące na terenie zarządzanym przez Nadleśnictwo Rytel, natomiast siedzibą dowództwa oddziału Gryfa był bunkier w leśnictwie Turowiec, podejmuje się wspólne projekty edukacyjne, w ramach których prezentowane są wątki przyrodnicze i historyczne.

5. Obiekty własne Nadleśnictwa Rytel wykorzystywane w edukacji leśnej społeczeństwa.

Na terenie Nadleśnictwa Rytel występują obiekty mogące służyć edukacji ekologicznej lub leśnej.

1. Izba edukacyjna w Klosnowie.
2. Ścieżka Edukacyjna Klosnowo.
3. Ścieżka botaniczno- edukacyjna przy siedzibie nadleśnictwa, wymagająca odbudowy.
4. Świetlica nadleśnictwa - sala wyposażona w sprzęt audiowizualny: laptop, rzutnik multimedialny. Maksymalna ilość uczestników 70 osób (jednorazowo).
5. Wiata edukacyjna w Klosnowie – wyposażona w zadaszanie, kominek, stoliki i ławki. Maksymalna ilość uczestników 40 osób (jednorazowo).
6. Szkołka Leśna Klosnowo – obiekt szkoły wraz z budynkiem administracyjnym.
7. „Zielony Pałac” – pozostałości bunkra partyzantów „Gryfa Pomorskiego”.
8. Wieża widokowa w Leśnictwie Młynki przy trasie krajowej nr 22.
9. Pola namiotowe – miejsca edukacji podczas spływów kajakowych.

6. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów.

- a. Na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo Ryteł znajduje się Harcerski Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Funce, w którym każdego roku prowadzone są zajęcia i obozy dla znacznej ilości osób.
- b. Przy siedzibie Parku Narodowego Bory Tucholskie w Charzykowach znajduje się ścieżka botaniczno-dydaktyczna oraz zagroda pokazowa zwierząt.
- c. W siedzibie Zaborskiego Parku Krajobrazowego znajduje się sala wykorzystywana do zajęć edukacyjnych i szkoleń przyrodniczych. Sala wyposażona jest w sprzęt audiowizualny.
- d. Przyrodnicza Ścieżka Dydaktyczna FUNKA - Harcerskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Funce.
- e. Algologiczna Ścieżka Dydaktyczna - wspólny projekt Uniwersytetu Łódzkiego, Tucholskiego Parku Krajobrazowego i Nadleśnictwa Ryteł.
- f. Hydrobiologiczna Ścieżka Dydaktyczna w Suszku - projekt wspólny Uniwersytetu Łódzkiego i Tucholskiego Parku Krajobrazowego.
- g. Kaszubska Marszruta - ścieżka rowerowa o długości kilkudziesięciu kilometrów, należąca do gmin Chojnice, Brusy i Czersk, w tym na terenie Nadleśnictwa Ryteł około 50 km.

7. Partnerzy Nadleśnictwa Ryteł w edukacji leśnej społeczeństwa.

- a) lokalne szkoły i przedszkola
- b) Zaborski Park Krajobrazowy
- c) Tucholski Park Krajobrazowy
- b) Park Narodowy „Bory Tucholskie”
- d) organizacje i stowarzyszenia pozarządowe:
 - o Zaborskie Towarzystwo Naukowe
 - o Liga Ochrony Przyrody
 - o Harcerskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Funce
 - o Chorągiew ZHR organizująca na terenie nadleśnictwa letnie obozy
 - o Ośrodki wypoczynkowe zlokalizowane w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa
- e) lokalne samorządy: Miasto Chojnice, Gminy: Chojnice, Brusy, Czersk, Tuchola.

8. Wydawnictwa edukacyjne o Nadleśnictwie Rytel.

1. Folder „Leśna Ścieżka Dydaktyczna KLOSNOWO” – Ryszard Kowalski, Roman Dymarz, rok 1997, wydano dzięki pomocy WFOŚiGW w Bydgoszczy (wznowienie 2000, dzięki pomocy WFOŚiGW w Toruniu).
2. Prezentacja multimedialna „Leśna Ścieżka Dydaktyczna KLOSNOWO” M. Pałaszynski, E. Pałaszynska, L. Popowski we współpracy z HCEE w Funce, rok 2003 – projekt sfinansowany ze środków NFOŚiGW.
3. Folder „Leśna Ścieżka Dydaktyczna KLOSNOWO” – Marcin Leszczyński, Marek Pałaszynski, rok 2005, wydano dzięki dofinansowaniu WFOŚiGW w Gdańsku.
4. Folder „Oferta edukacyjna Nadleśnictwa Rytel” – Marcin Leszczyński, rok 2005, wydano dzięki dofinansowaniu WFOŚiGW w Gdańsku.
5. Wyłuszczenia Nasion w Klosnowie - miejsce, które warto zobaczyć. Piotr Chybowski. Gawron [1/2012].
6. Folder Nadleśnictwo Rytel „TO JEST WASZ LAS” Leśne Wydawnictwo Borium 2017
7. Folder Nadleśnictwo Rytel „TO JEST WASZ LAS” Leśne Wydawnictwo Borium wznowienie i aktualizacja, wydanie drugie, Bysławek, 2019 rok.

9. Plan działalności edukacyjnej nadleśnictwa na 2020 r.

Planowane remonty, uzupełnienie i wzbogacenie istniejących obiektów edukacyjnych:

1. Zakup sprzętu i materiałów promocyjnych niezbędnych w prowadzeniu działalności edukacyjnej.
2. Modernizacja ścieżki edukacyjnej przy Nadleśnictwie Rytel.
3. Remont i konserwacja starej wyłuszcarni nasion - w razie znalezienia współfinansowania z funduszy zewnętrznych.

Planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej w 2020 roku:

1. „Gminny Konkurs Ekologiczny” – organizowany przez Zespół Szkół w Charzykowach.

Konkurs wiedzy o lesie i przyrodzie,

adresaci – szkoły podstawowe,

termin – kwiecień,

partnerzy – Gmina Chojnice, Zaborski Park Krajobrazowy, Park Narodowy Bory Tucholskie, Fundacja Ekologiczna Ziemi Chojnickiej i Zaborskiej.

2. Prelekcje i pogadanki dotyczące ochrony przeciwpożarowej i zasad zachowywania się w lesie.

Adresaci – przedszkola, uczniowie szkół podstawowych, szkół średnich, dorośli, oraz inne zorganizowane grupy,

termin – działalność ciągła, ze szczególną intensywnością w marcu i kwietniu.

3. Współpraca ze Szkołą Podstawową w Kłodawie:

a. „Gminny Konkurs Plastyczny”,

- adresaci: klasy 1-3 szkół podstawowych Gminy Chojnice,

- główny organizator: SP w Kłodawie,

- termin: maj 2020 r.,

- uroczyste zakończenie i wręczenie nagród przy Wyłuszcarni Nasion w Kłosnowie, w którym uczestniczą wszystkie nagrodzone dzieci wraz z opiekunami. Na zakończenie planuje się wspólne zwiedzanie wyłuszcarni i ognisko.

b. „Festyn rodzinny”,

- termin: maj,

- miejsce: boisko szkolne,

- uczestnicy: uczniowie wraz z rodzicami oraz społeczność Kłodawy,

- Nadleśnictwo Ryteł organizuje stoisko leśne z wystawą i konkursami.

c. „Choinka z leśnikiem”, uczestnicy to uczniowie szkoły wraz z opiekunami, natomiast nadleśnictwo przekazuje świąteczną choinkę,

- termin: grudzień.

4. Współpraca z Zespołem Szkół w Nowej Cerkwi:

a. Wspólne sadzenie, pielęgnacja drzewek i krzewów wokół szkoły - działalność ciągła.

b. „Ferie z leśnikiem”- w czasie ferii zimowych odbywają się pogadanki, pokazy filmów, gry i zabawy.

c. „Spotkanie z leśnikiem”- krótkie spotkania z leśnikiem w klasach 1-3 połączone z rysowaniem i malowaniem - działalność wg potrzeb.

d. „Dzień szkoły”.

Nadleśnictwo pomaga prowadzić akcję „drzewko za makulaturę” połączone z wystawą edukacyjną i konkursami przyrodniczymi,

- termin: maj

e. „Plener malarski - Las pędzlem malowany”.

f. „Sprzątanie lasu”- akcja ciągła. Wiosna i jesień na terenie Leśnictwa Jakubowo oraz „Leśnej ścieżki dydaktycznej w Klosnowie” połączone z pogadanką i ogniskiem.

5. Współpraca z Zaborskim Towarzystwem Naukowym:

a. współorganizowanie „Konkursu ornitologicznego o Kulika Wielkiego”

- termin: grudzień,

- uczestnicy: młodzież szkół średnich z powiatu chojnickiego.

b. współorganizowanie „Konkursu botanicznego o Złote Kocanki Piaskowe”

- termin: kwiecień,

- uczestnicy: młodzież szkół średnich z powiatu chojnickiego i sąsiednich,

c. współorganizowanie konkursu krajoznawczego „Poznaj swoją małą ojczyznę”.

6. Współpraca ze stowarzyszeniem „Naszym dzieciom” z Rytle.

- edukacja na stoisku promocyjnym podczas pikniku rodzinnego z uwzględnieniem tematów: odbudowa lasów, zachowanie się w lesie, zrównoważony rozwój,
- termin: maj.

7. Współpraca z Ligą Ochrony Przyrody:

a. wykłady:

- zajęcia współorganizowane przez Nadleśnictwo Ryteł i Ligę Ochrony Przyrody na temat zrównoważonej gospodarki leśnej,

b. spotkania na ścieżce edukacyjnej ze Szkolnymi Kołami Ligi Ochrony Przyrody

- współpraca ciągła.

8. Jarmark ekoturystyczny „Czym chata bogata”. Organizacja stoiska edukacyjnego we współpracy z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Toruniu.

- organizator główny: Gmina Chojnice oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Miejscowości Charzykowy „Charzy”. Wydarzenie mające na celu promocję turystyki i walorów Borów Tucholskich,
- miejsce: Charzykowy,
- adresaci: mieszkańcy i turyści,
- termin: lipiec 2020 r.

9. Rajd Ekoturystyczny.

- główny organizator: Zaborski Park Krajobrazowy,
- współorganizatorzy: Nadleśnictwa Ryteł, Przymuszewo, Osusznica i Lipusz,
- termin: maj-czerwiec,
- rajd rowerowy i pieszy z prelekcjami na temat leśnictwa,
- promocja Lasów Państwowych jako miejsca aktywnego wypoczynku.

10. Rajd Nordic Walking

- główny organizator: Nadleśnictwo Rytel,
- współorganizator: Stowarzyszenie Przyjaciół Miejscowości Charzykowy „Charzy”,
- adresaci: mieszkańcy z terenu powiatu chojnickiego,
- termin: lipiec-sierpień 2020 r.,
- promocja Lasów Państwowych jako miejsca aktywnego wypoczynku.

11. Sprzątanie świata – akcja sprzątaMy.

- cykliczne przedsięwzięcie o zasięgu krajowym,
- adresaci- uczniowie szkół podstawowych, szkół średnich i dorośli,
- termin: wrzesień,
- partnerzy: urzędy gmin, parki krajobrazowe, szkoły, zakłady usług leśnych, koła łowieckie.

12. Zajęcia z młodzieżą szkolną w obiektach edukacyjnych Nadleśnictwa Rytel.

- adresaci: dzieci i młodzież szkolna, dorośli,
- termin: działalność ciągła.

13. Grzybobranie:

- główny organizator: Nadleśnictwo Rytel,
- miejsce: teren nadleśnictwa,
- adresaci: mieszkańcy województwa pomorskiego,
- termin: wrzesień/październik,
- promocja Lasów Państwowych jako miejsca aktywnego wypoczynku.

14. Akcje społecznego sadzenia lasu.

- odnawianie lasu, działalność poprawiająca i kreująca pozytywny wizerunek leśnika oraz Lasów Państwowych w społeczeństwie,
- miejsce teren nadleśnictwa,
- termin: wiosna i jesień

10. Sprawozdawczość roczna.

Sprawozdawczość roczna w zakresie edukacji leśnej społeczeństwa prowadzona będzie w sposób określony w Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych (ZO – 733 – 6/03).

Protokół
z I posiedzenia Komisji Programu Edukacji Leśnej Społeczeństwa
w Nadleśnictwie Rytel na lata 2020 – 2029.

W dniu 5 listopada 2019 roku w siedzibie nadleśnictwa odbyło się I posiedzenie Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel.

W posiedzeniu Komisji udział wzięli:

1. Mariusz Brunka, zastępca nadleśniczego – przewodniczący
2. Tomasz Orzłowski, inżynier nadzoru – członek
3. Adrian Talaśka, specjalista SL ds. stanu posiadania i mapy numerycznej – członek

Zaproszeni goście do prac w Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa:

4. Tadeusz Chrzanowski, koordynator edukacji leśnej – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu
5. Zbigniew Gierszewski, prezes – Zaborskie Towarzystwo Naukowe
6. Maria Galińska, dyrektor – Szkoła Podstawowa w Rytlu
7. Piotr Rynka, nauczyciel – Szkoła Podstawowa w Charzykowach
8. Marek Pałaszowski, prezes – Liga Ochrony Przyrody Oddział Powiatowy Chojnice
9. Grażyna Jaszewska, starszy specjalista ds. edukacji – Zaborski Park Krajobrazowy
10. Michał Drejer, dziennikarz – Radio Weekend FM

I. Spotkanie rozpoczął Nadleśniczy Zbigniew Łącki, przywitał przybyłych gości, którzy zebrali się na sali edukacyjnej nadleśnictwa. Celem spotkania było wysłuchanie wskazówek ze strony społecznej, merytoryczna dyskusja, wypracowanie propozycji dalszego rozwoju, dostosowanie tematyki edukacji do zmieniających się potrzeb i obrania właściwego kierunku doskonalenia edukacji leśnej na kolejne lata w Nadleśnictwie Rytel.

II. Z inicjatywy nadleśniczego pracom zespołu przewodniczył zastępca nadleśniczego, który czuwał nad całością zagadnienia i propozycjami omawianych tematów w zakresie edukacji leśnej.

III. Przedstawiciel nadleśnictwa odpowiedzialny za edukację leśną społeczeństwa:

- a. zapoznał Komisję z treścią sprawozdania z edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ryteł.
- b. przedstawił Komisji w prezentacji multimedialnej dotychczasowe dokonania i realizację programu edukacji leśnej społeczeństwa za okres 2017-2019 oraz lata wcześniejsze.
- c. omówił projekt założeń Programu Edukacji Leśnej na lata 2020 -2029.

IV. Dyskusja.

Czas ostatnich ponad dwóch lat w Nadleśnictwie Ryteł był szczególnie pracowity, wykonywane zadania głównie skupiały się na gospodarce leśnej, szczególnie na pozyskaniu złomów i wywrotów, uprzątnięciu terenów po klęsce z sierpnia 2017 roku. Aktualnie trwają nasadzenia i prawdopodobnie będą trwać do mrozów. Jest to ogrom pracy do wykonania i edukacja w tym zakresie jest także bardzo ważna. Wymaga popularyzacji i przekazania jej poprzez różnego rodzaju media czy akcje społeczne np. #sadziMY. W związku z powyższym został poruszony temat nawałnicy i zapoznaliśmy Komisję z sytuacją leśników i lasów, które ucierpiały wskutek nawałnicy.

Należy zauważyć i wskazać w nowo opracowanym regulaminie na różnego rodzaju zagrożenia w ekosystemach leśnych, które mogą wystąpić w związku z prowadzeniem zajęć w terenie.

Zaproszeni goście omówili dotychczasową współpracę związaną z prowadzonymi wspólnie konkursami przyrodniczymi w szkołach, przedstawili własne doświadczenia i dokonania związane z prowadzeniem spraw związanych z szerzeniem wiedzy ekologicznej, ochroną przyrody i turystyki w regionie. Omówiono różne sposoby realizacji nowych wyzwań i ewentualnych możliwości finansowania ze środków zewnętrznych. Przedstawiono propozycje uzupełniania informacji o aktualne potrzeby na bieżąco w rocznym planie działalności edukacyjnej. W dalszej dyskusji zostały ustalone możliwości i zakres wzajemnej współpracy.

V. Na tym posiedzenie Komisji zakończono.

Propozycje i wnioski zostaną dalej rozważone i ujęte w Programie Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Ryteł na lata 2020-2029.

Protokołował:

Tomasz Orzłowski

Inżynier Nadzoru

Tomasz Orzłowski

Nadleśniczy
Nadleśnictwa Ryteł

Zbigniew Łącki

Protokół
z II posiedzenia Komisji Programu Edukacji Leśnej Społeczeństwa
w Nadleśnictwie Rytel na lata 2020 – 2029.

W dniu 5 listopada 2019 roku w siedzibie nadleśnictwa odbyło się II posiedzenie Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel.

W posiedzeniu Komisji udział wzięli:

1. Mariusz Brunka, zastępca nadleśniczego – przewodniczący
2. Tomasz Orzłowski, inżynier nadzoru – członek
3. Adrian Talaśka, specjalista SL ds. stanu posiadania i mapy numerycznej – członek

Zaproszeni goście do prac w Komisji Edukacji Leśnej Społeczeństwa:

4. Tadeusz Chrzanowski, koordynator edukacji leśnej – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu
5. Zbigniew Gierszewski, prezes – Zaborskie Towarzystwo Naukowe
6. Maria Galińska, dyrektor – Szkoła Podstawowa w Rytlu
7. Piotr Ryńka, nauczyciel – Szkoła Podstawowa w Charzykowach
8. Marek Pałaszynski, prezes – Liga Ochrony Przyrody Oddział Powiatowy Chojnice
9. Grażyna Jaszewska, starszy specjalista ds. edukacji – Zaborski Park Krajobrazowy
10. Michał Drejer, dziennikarz – Radio Weekend FM

I. Podczas posiedzenia zapoznano uczestników z Programem Edukacji Leśnej Społeczeństwa na lata 2020-2029.

II. Członkowie Komisji wnieśli następujące propozycje:

- a. Ścisła współpraca ze Szkołami Podstawowymi w zakresie tematów zgodnie z aktualną bazą programową.
- b. Poprawić bezpieczeństwo związane z udostępnianiem lasu społeczeństwu w aspekcie edukacji i turystyki leśnej.
- c. Budowa wiaty edukacyjnej i modernizacja ścieżki edukacyjnej przy Nadleśnictwie Rytel zniszczonej wskutek nawałnicy w sierpniu 2017 r.

- d. Uświadamiać dzieci, młodzież i dorosłych na temat racjonalnego użytkowania zasobów przyrody, zrównoważonego rozwoju oraz wykorzystywania wszystkich funkcji lasu.
- e. Rozważyć rozszerzenie współpracy z lokalnymi kołami łowieckimi, Zaborskim Parkiem Krajobrazowym, Towarzystwem Pszczelnicznym w Chojnicach, Stowarzyszeniem Miłośników Historii Gryfa Pomorskiego „Cis” Męcikał oraz innymi organizacjami w zakresie wspólnych przedsięwzięć i realizacji lokalnych wydarzeń.

III. Komisja przyjęła założenia zawarte w programie do realizacji na 10 lat.

IV. Na tym posiedzenie Komisji zakończono.

Propozycje i wnioski zostały dalej rozważone i ujęte w Programie Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel na lata 2020 - 2029.

Protokołował:
Tomasz Orzłowski
Inżynier Nadzoru

Tomasz Orzłowski

Nadleśniczy
Nadleśnictwa Rytel

Zbigniew Łącki

Rytel, 05.11.2019 r.

Lista obecności
z I posiedzenia Komisji Programu
Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel
na lata 2020- 2029 r.

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja/zakład pracy
1	Maria Golińska	Zespół szkół w Rytle
2	Prof. Dymka	Szkola Podstawowa Marylowy
3	Grażyna Jaszczyńska	Raborski Park Krajobrazowy
4.	Tadeusz Chrurowski	RDUP w Tomnie
5	MARCEK PAŁASZYŃSKI	N-dus Rytel + LOP
6.	Helena Trabaśka	Netno Rytel
7.	Mariusz Branka	Nadleśnictwo Rytel
8.	Tomasz Orłowski	Nadleśnictwo Rytel

Rytel, 05.11.2019 r.

Lista obecności
z II posiedzenia Komisji Programu
Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Rytel
na lata 2020- 2029 r.

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja/zakład pracy
1	Małgorzata Galińska	Zespół szkół w Rytle
2	Piotr Rynka	Szkoła Podstawowa Umarzyłowice
3	Grażyna Jaszczyńska	Zaborski Park Krajobrazowy
4	Tadeusz Chrzaniowski	RDLP w Toruniu
5	MAREK PAZASZYŃSKI	LOP N-stwo Rytel
6.	Helena Tabela	N-stwo Rytel
7.	Mariusz Brunka	Nadleśnictwo Rytel.
8.	Tomasz Orłowski	Nadleśnictwo Rytel